

Ur arkivet: Till Red. af Hbl.

Nog med blodbad!

Hvad som försiggår i landet är förfärligt. Trots öfverbefälhafvarens förbud fortgå arkebuseringarna oafblåtligt. Den röda galenskapen har faktiskt efterträds af den hvita terrorn. Och dessa arkebuseringar gifva ett sådant intryck af godtycke, då offren hämtas till och afrättas på ställen där inga våldsdåd begåtts, att de helt säkert göra mera ondt än godt och i själfva verket bilda en ypperlig ehuru föga ärorik fortsättning af Työmies brandartiklar och uppväcka osläckligt hat där sådant icke förut funnits. Tusentals änkor, tiotusentals faderlösa hafva mist sina försörjare utan att staten på något sätt trädt emellan för att lindra deras nöd eller ens gifvit anvisningar därtill. I fånglägren dö fångarna såsom flugor. I fånglägret i Jakobstad ha under de tre första veckorna i maj dött 21 fångar, i epidemier och 26 a f s v ä l t . På Sveaborg är eländet bland fångarna oerhördt. Och den goda öfverklassen går omkring, rycker på axlarna och säger: låt dem dö, de hafva förtjänat det, smittan skall utrotas med rötterna!

Men den enkla mannen på landet, äfven den som trots hot och lockelser varit hvit under hela upproret säger: detta grundar ett hat, som icke släcks under generationer. Själffallet är det klart att de som genomlevvat dessa månader af skräck, oro och förtviflan öfver sina närmastes död, öfver sina hems sköfling och öfver fosterlandets förnedring, hafva svårt att glömma och icke äro i den sinnesförfattning, att de ännu fullt opartiskt kunna bedöma situationen. Och dock har man rätt att af de bildade, af öfverklassen begära mera objektivitet, mera förståelse för or-

sak och verkan än af de i drömmarnas värld levande massorna, som fanatiserats af samvetlösö vilseledare. Och gå vi till botten med oss själfva så måste vi erkänna att vi alla hafva vår anpart af ansvaret i denna folkkatastrof. Genom tioårig slapphet i bekämpandet af den socialistiska agitationen, genom en poetisk men oreell öfvertro på finska folkets kulturståndpunkt, genom den nonchalans med hvilken vi gått till valen, hvarigenom tron på socialismens öfvervikt hos dem själfva skapats, genom vår fullkomliga brist på disciplin, en brist som nu mera än någonsin förut kommit i dagen, genom det öfverdådiga lif en stor del af öfverklassen, jag själf på första planet, fört så som en följd af stora krigsvinster, genom vårt absoluta förakt för obekväma lagar (se alkohollagstiftningen i teori och praktik), hafva vi själffallet uppväckt en känsla af afund, som icke varit svår att förvandla till hat. Och från hat till grymhet är steget kort. I denna folkkatastrof äro för resten valörerna af lif, död, egendom, brott och straff icke de normala. Ett folk, som sedan 4 år läst om tiotalmillioner döda och sårade, om oerhörda grymheter begångna af kulturfolken och om stölder och rån begångna på ljusan dag, och som dessutom dag och natt demoraliserats af den strafflöst opererande ryska soldatesken, har själffallet icke mera känsla för rätt och ondt i samma grad som under normala tider. De hafva gripit till vapen under inflytande af chimärerna från öster om nya statsformer, där lyckan slutligen skulle le emot de vanlottade. Illa balanserade, illa uppfostrade hjärnor hafva de icke sett att de i alla händelser skulle gått emot olyckan. De

ledo af en andlig sjukdom. De trodde sig vara en krigförande makt med rätt att behandlas såsom krigsfångar och jag tror att det vore klokt att icke förmena dem denna rättighet.

Vi som fått och tagit så mycket från Tyskland borde åtminstone följa de exempel vi kunde därfån få i fångarnas praktiska behandling till nytta för landet och dem själva. Låt alla våra 70 à 80 tusen fångar få villkorlig amnesti, skicka dem ut till straffarbete på 2, 3 eller 4 år, låt arbetsgifvarna bekosta bevakningen, stipulera åt dem – såsom i Tyskland – fullkomligt lika aflöning som åt de fria arbetarne, dock med den skillnad att straffarbetarna endast få af dessa aflöningar disponera det nödvändigaste och resten insättes för deras räkning på sparbanksbok och förverkas i fall af återfall i brott men utbetalas efter strafftidens utgång.

Jag är öfvertygad om, att det är enda sättet att åstadkomma lugn i landet och återställa jämnvikten och samförståndet emellan arbetsgifvare och arbetare, utan hvilket landets utveckling är och blir omöjliggjord.

Till sist om icke ett försvar för de röda så en anklagelse mot de hvita: Hvad hafva de röda gjort, som vi icke själva försöka göra? De hafva försökt sig på en statskupp, vi som stridt för lag och rätt och för världens mest demokratiska statsförfattning försöka nu att göra samma statskupp. Sedan vi med vapen i hand betvingat landets största parti eliminera vi helt enkelt 48 % af representationen och vilja med enkel majoritet af de återstående besluta om Finlands öden. Detta är antiparlamentariskt, detta är oärligt, detta är hokus pokus i politik, detta kommer icke att i framtiden kunna försvaras.

Och det som göres med dessa fångar måste göras snabbt, speciellt måste massarkebuseringarna på det strängaste förbjudas.

Svartå den 25 maj 1918.

HJALMAR LINDER.

[Hufvudstadsbladets kommentar:] Redaktionen kan icke underlåta att framhålla sin afvikande mening beträffande hr H. L:s argumentering.

Det ”förfärliga” är icke det som nu sker, utan det som skedde under de röda månaderna och som nu nödvändiggör straffdomarna. Ingenstädes ha arkebuseringarna utförts godtyckligt, utan efter rannsaking och krigsrätts utslag. Mot personer, hvilka utfört sådana bestialiska våldsdåd som de röda banditerna, kan någon skonsamhet icke visas. För öfrigt har, såsom i landtdagen meddelats, ett påbud af regeringen utgått i fråga om afrättningarna. Man hade ej väntat att i detta land höra ett återupppeppande af de svenska vänstersocialisternas blödsinta rop om den ”hvita terrorn”. Vedergällningen kräfves af samhällets djupt kränkta rättskänsla. Rensningen måste göras grundlig, om den skall ha afsedd effekt. Att arbetarfamiljer, hvilkas stöd fallit med den röda armén, för närvarande lida nöd, kan ej hjälpas. Det är den naturliga följden af resningen, af omstörtningen och af de rödas egna sköflingar och plundringar på landsbygden. Det är icke sant att fångarna dö af svält. Deras kost är knapp, beroende på lifsmedelsbristen öfver hufvud. Man kan ej fordra att fångna brottslingar skola underhållas rikligen, då hela folket har att kämpa med brist, en brist, hvilken skärpts just genom upproret. Öfverdrifvet om icke foglost är äfven påsåendet om eländet på Sveaborg. Förf. har trots på ovederhäftigt skvallet.

Alldeles ohållbart är äfven yttrandet om en hvit statskupp. Det är icke ”de hvita” som eliminerat landets största parti från delaktighet i landtdagens arbete, utan partiet själf som ställt så till att dess representerande där i detta nu omöjliggjorts.

[Hufvudstadsbladets kommentar:] Redaktionen kan icke underlåta att framhålla sin afvikande mening beträffande hr H. L:s argumentering. Det ”förfärliga” är icke det som nu sker, utan det som skedde under de röda månaderna och som nu nödvändiggör straffdomarna. Ingenstädes ha arkebuseringarna utförts godtyckligt, utan efter rannsaking och krigsrätts utslag. Mot personer, hvilka utfört sådana bestialiska våldsdåd som de röda banditerna, kan någon skonsamhet icke visas. För öfrigt har, såsom i landtdagen meddelats, ett påbud af regeringen utgått i fråga om afrättningarna. Man hade ej väntat att i detta land höra ett återupppeppande af de svenska vänstersocialisternas blödsinta rop om den ”hvita terrorn”. Vedergällningen kräfves af samhällets djupt kränkta rättskänsla. Rensningen måste göras grundlig, om den skall ha afsedd effekt. Att arbetarfamiljer, hvilkas stöd fallit med den röda armén, för närvarande lida nöd, kan ej hjälpas. Det är den naturliga följden af resningen, af omstörtningen och af de rödas egna sköflingar och plundringar på landsbygden. Det är icke sant att fångarna dö af svält. Deras kost är knapp, beroende på lifsmedelsbristen öfver hufvud. Man kan ej fordra att fångna brottslingar skola underhållas rikligen, då hela folket har att kämpa med brist, en brist, hvilken skärpts just genom upproret. Öfverdrifvet om icke foglost är äfven påsåendet om eländet på Sveaborg. Förf. har trots på ovederhäftigt skvallet.



För att gå till historien behövs det ibland bara en enda insändare. Det skulle Hjalmar Linder bevisa när han den 28 maj 1918 vädjade om mänsklighet och besinning i *Hufvudstadsbladet*. Inbördeskriget var då redan förbi, men det tragiskt utdragna efterspelet hade gjort ont värre. De röda förlorarna stängdes in i läger som var svårt härjade av hunger och sjukdomar men också av det rättsliga godtycket. Linder är förnuftets ensamma röst i det hatets och hämndens landskap som var Finland 1918.

Mannen bakom insändaren hade själv övernog av både anor och pengar. Fadern Constantin avancerade till ministerstatssekreterare och medlem av ryska riksrådet, modern åter, grevinnan Musin-Pusjkin, var av gammal rysk adel – och för övrigt systerdotter till Aurora Karamzin, kanske Rysslands rikaste kvinna. Förnäma gäster från S:t Petersburg lyste ofta upp hans fester på godsens Svartå och Nääs (med sina arealer på 50 000 hektar).

En kort tid var Linder – utnämnd till kammarherre 1892 – gift med Sophie Mannerheim, syster till C G Mannerheim, den blivande marskalken.

Men godsägaren Linder gjorde väl ifrån sig även inom affärslivet. En lång rad lönsamma företag växte upp i hans spår, från järnbruk och sågar till cellulosafabriker. Han var en arbetsgivare av modernt snitt som redan 1903 genomförde 8-timmarsdagen på Svartå. Gratis sjukvård erbjöds alla i hans tjänst, och en slant var reserverad också för den växande arbetarrörelsen.

Att hans egendomar klarade sig utan minsta skräma genom inbördeskriget säger något om den aktning Linder förvärvat sig bland gårdsfolket.

Det var på en trägen uppmaning av anhöriga till politiskt misstänkta ortsbor som han begav sig till Sveaborg för att ta reda på hur den ”vita” rättvisan fungerade. Han kom hem djupt chockad, ute på Sveaborgs vallar fick han – och Europa – en första känning av koncentrationslägrets grymma rutiner. Finland stod här för en pionjärinsats som i ljuset av 30-talet och andra världskriget fått en alltmer sinister innebörd.

Men ingen tycktes dela Linders indignation, ”rättskämpar” fanns det gott om i de egna leden, men nu teg de visligen, inte för intet bekämpade svenska riksdagsgruppen förbittrat den amnestilag som statsmän av K J Ståhlbergs kaliber drev igenom. Även vännerna i den vittra Euterpeketren drog sig förläget un-



dan, insändaren av den 28 maj togs som ett tecken på tillfällig sinnesförvirring. Hjälp hade han inte heller att vänta av sin tidigare svåger Mannerheim, den före detta tsarofficeren kom aldrig över sin avsky för ”bol-sjevikerna”.

En utfrysning satte in som drabbade Linder i veka livet, förvandlad till en ömklig svikare i den borgerliga opinionens ögon skulle han få uppleva att alla dör-rar stängdes för salongernas avundade gunstling. Så olidlig blev hans finländska existens att han beslöt att sälja allt han ägde i hemlandet och flytta till Sverige. Men också där förblev han en främling, tydligt berö-vad dessutom sitt berömda affärssinne.

Om han en gång fått ända till 32 miljoner mark för sina tillgångar i hemlandet hade han till slut kvar bara några tiotal tusen franc. På resa till Paris kom det väntade beskedet att hans egendom belagts med kvarstad.

Spelet var därmed förlorat, och Linder väljer att dö i Marseilles, den 4 juni 1921.

När Georg Schauman – en annan politisk säriling – begravdes 1930 såg Rolf Lagerborg i honom en själsfrände till Cato den yngre. Cato som vägrat böja sig för Caesars övermakt. Romarordet han citerade i sitt griftetal kunde gott tillämpas också på Hjalmar Linder:

Victrix causa diis placuit sed victa catoni – gudar-na höll med den segerrika saken, men med den beseg-rade höll Cato.

JOHANNES SALMINEN